

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Сумська обласна державна адміністрація
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ОСВІТА ДЛЯ ХХІ СТОЛІТТЯ: ВИКЛИКИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

EDUCATION FOR THE 21st CENTURY: CHALLENGES, PROBLEMS, PROSPECTS

Матеріали I Міжнародної
науково-практичної конференції
Том 1

29–30 жовтня 2019 року

*Присвячено 95-тій річниці Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка*

Суми
Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
2019

УДК 37.09:001.895](477+100)''20''(063)

O-72

*Рекомендовано до друку вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 3 від 28.10.2019 р.)*

Редакційна колегія:

А. А. Сбруєва – доктор педагогічних наук, професор (**відповідальний редактор**);

М. А. Бойченко – доктор педагогічних наук, доцент;

Т. М. Дегтяренко – доктор педагогічних наук, професор;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор;

Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор

О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор;

О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор;

С. М. Кондратюк – кандидат педагогічних наук, професор;

М. О. Лазарєв – кандидат педагогічних наук, професор;

Н. М. Павлушенко – кандидат педагогічних наук, доцент;

А. О. Поляничко – кандидат педагогічних наук, доцент;

І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент

Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 жовтня 2019 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. Том. 1. 212 с.

ISBN 978-966-698-281-3 (повне зібрання)

ISBN 978-966-698-282-0 (Том 1)

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи». У матеріалах конференції розглядаються організаційно-педагогічне забезпечення, стратегічні пріоритети та форми інноваційного розвитку системи дошкільної, початкової та шкільної освіти в Україні та світі; проблеми та перспективи інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному та національному вимірах змін.

Proceedings contain materials of the International scientific-practical conference “Education for the 21st Century: Challenges, Problems, Prospects”. Proceedings of the conference reveal organizational and pedagogical provision of innovative development of the preschool education system in Ukraine and in the world; innovative trends of modern primary education system development in Ukraine and abroad; strategic priorities and forms of innovative development of the school education system in Ukraine and in the world; problems and perspectives of innovative development of higher education: global and national dimensions of change.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

УДК 37.09:001.895](477+100)«201»(063)

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Успішна освіта має бути гнучкою і відкритою до викликів сьогодення, суспільних запитів, адаптованою до перманентного процесу наукового прогресу. Важливе значення у трансформації освітньої підготовки в ЗВО мають гуманітарні дисципліни. Роль гуманітарної складової у вихованні кваліфікованого фахівця полягає в актуалізації ціннісної, культурологічної та комунікативної компонент підготовки. Заклад вищої освіти має запропонувати не лише набір вузькоспеціалізованих знань, а й активне сприяння у підготовці мислячої культурної особистості з високим рівнем професійно-комунікативної компетентності, навичками роботи з інформацією та інформаційними технологіями, здатної встановлювати зв'язки між явищами та предметами.

Проблема сучасних технологій навчання української мови у вишах активно обговорюється в наукових та методичних колах (Я. Бурлака, І. Лернер, А. Хуторський, О. Пометун, І. Дичківська, С. Караман та ін.). Науковці визначають інноваційні технології як «принципово нові способи і методи взаємодії викладача і студентів, що забезпечують ефективне досягнення результатів педагогічної діяльності», як «усі технології, розроблені викладачами з метою формування творчої, компетентної особистості студента усіх напрямів підготовки».

У мовній підготовці майбутніх лікарів акцентується на таких питаннях, як загальнонаукова й медична термінологія; сучасні проблеми української медичної термінології; практичні навички роботи зі словниками та мовознавчими інтернет-ресурсами; стильова диференціація мови; культура мовлення; поглиблення знань з усіх розділів мови з метою підвищення рівня грамотності; розвиток навичок усного мовлення; мова як засіб залучення до загальнолюдських цінностей (у тому числі через добір дидактичного матеріалу); мова як емпатичний засіб.

Відбір методів навчання під час викладання курсу української мови в медичному ЗВО визначають такі чинники, як специфіка теми, що вивчається, програмні особливості, рівень володіння мовою студентами (система знань і вміння застосовувати їх на практиці), професійний контекст, «чутливість» студентської аудиторії до попередньо застосовуваних викладачем методів і технологій, навіть особливості організації студентської групи.

Наприклад, під час роботи над лексичним пластом важливе місце належить темам синонімії, антонімії, омонімії, паронімії, багатозначності. Теоретична й практична обізнаність із цими мовними явищами має

значення не лише для грамотного мовлення, а й для правильного використання та розвитку термінології. Плутанина лікаря в цій сфері може призвести до небажаних наслідків. Лекційний виклад (бесіда) має розкрити суть означених явищ, ознайомити з проблемами, які найчастіше виникають під час оперування відповідними лексемами, запропонувати принципи відбору термінів при багатозначності або за умови існування синонімічних відповідників, ознайомити з основною дослідницькою базою. Відпрацювання навичок правильного слововжитку, навчання виявленню помилок найбільш результативно відбувається на практичних заняттях, у ході яких студенти виконують тренувальні вправи і тестові завдання. Наступні етапи – самостійна робота (аналіз спеціалізованих джерел, мовні розвідки) й застосування знань під час інтерактивних занять (дискусій, ситуативних моделювань).

Провідне місце в модернізації методики викладання гуманітарних дисциплін належить інтерактивним технологіям. За М. Демчук, «Інтерактивне навчання – це насамперед діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня» [1]. Уважаємо його прийнятним з деяким доповненням – важливе значення у процесі інтерактивного навчання має саморозвиток студентів й ефективна взаємодія всередині навчальної групи. Завдання сучасного викладача – докласти максимум зусиль для організації комфортного і привабливого навчального середовища.

Інтерактивні методи успішно розвивають як навички самостійної роботи, так і співпраці в колективі, які дають змогу закріплювати вивчений матеріал, а також здобувати нові знання й опановувати необхідні навички в процесі активної діяльності студентів.

Сучасні українські дослідники здійснили успішні спроби укласти комплексні класифікації, що враховують усі найважливіші критерії. Зокрема у класифікації В. Ревенко визначено п'ять критеріїв: за формами організації навчальної діяльності (колективно-групове навчання; навчання в малих групах, індивідуальні); за цільовим призначенням (інструктивно-консультаційні, інформативні, мотиваційні, пізнавальні, контрольні); за характером діяльності (імітаційні та неімітаційні); за характером взаємодії: відповідно до суб'єктів взаємодії (викладач, учень, група учнів, комп'ютер); за ступенем прояву самостійності учасників навчання (репродуктивні та творчі).

Подібна класифікація має практичну цінність для опису, грамотного добору та створення нових технологій, спрямованих на реалізацію поставлених навчальних цілей, проте з огляду на комунікативний акцент предмета «професійна українська мова» та формат статті можливе застосування класифікації за комунікативними функціями: дискусійні, ігрові, психологічні.

Дискусійні методи навчання дають широкий простір для практичного застосування спеціалізованих і мовних знань, шліфують навички висловлювати й доводити власну думку, готують до участі в наукових

обговореннях, публічних виступах. Тематика дискусій стосується професійних, морально-етичних питань, також під час навчальної дискусії можливий розгляд під різними кутами зору матеріалу, що вивчається (наприклад, теорії розвитку української медичної термінології).

Компетентнісний підхід до системи виховання висококваліфікованого спеціаліста зумовлює розвиток і поширення ігрових технологій. Особлива їх популярність у медичних навчальних закладах пояснюється необхідністю підготувати студентів до практичної діяльності, що ґрунтується на постійній співпраці з людьми. Ігрові методи ефективні для так званої «професійної мобілізації» — практичної і психологічної готовності до типових і нетипових ситуацій (у тому числі мовних). Саме в мовній підготовці гра відіграє вагомую роль у формуванні і розвитку вмінь спілкування.

Оскільки ігрова технологія має сенс лише тоді, коли задовольняє певним освітнім цілям, її правила зазвичай встановлює викладач. Крім описаних у сучасних джерелах технологій, можна створювати нові. Зазвичай, це освітні ігри імітаційного характеру з акцентом на комунікативній діяльності. Розробляючи дидактичні ігри на матеріалі, що вивчається, можна надавати їм різного ступеня проблемності. Здебільшого це досягається випусщенням певних сегментів інформації, яку студенти мають знайти або вивести самостійно, щоб рухатися далі. Інший варіант — надання певної некоректної інформації (даних), яку для розв'язання ігрової задачі треба виявити та спростувати, або введення судження з логічним порушенням, яке необхідно виправити. Цікавою є ідея проведення медичних квестів із поетапним виконанням завдань, апробована під час викладання іноземної мови студентам медичних ЗВО [2]. Підвищення рівня мовної підготовки студентів-медиків вимагає більш складного рівня завдань і більшої самостійності під час їх виконання. Ці умови реалізують різноманітні творчі (нестандартні) завдання, виконуючи які студенти виявляють ініціативність і застосовують не лише знання та навички наукової роботи, а й творчі здібності. Такий вид освітньої діяльності залишає величезний простір для ідей, дозволяє враховувати підготовку й нахили кожного студента.

Сьогодні доволі перспективними, проте ще недостатньо використовуваними викладачами-філологами є інформаційні та інтернет-технології, які дозволяють реалізувати принцип індивідуально-орієнтованого навчання, вивести освітній процес за межі аудиторії, розширивши навчальний контекст. Інтернет-конференції, онлайн-консультації, просвітницькі блоги, освітні інтернет-майданчики, електронні тести, навчальні електронні ігри — надають невичерпний перелік можливостей співпраці педагога і студентів, сприяючи активізації пізнавальної діяльності останніх. Позитивними моментами інформатизації гуманітарної підготовки є більша неформальність у взаємодії студентів і викладача, зняття напруги аудиторного формату, збільшення практики спілкування.

Отже, нами проаналізовано передумови використання різних методів та їх ефективність у досягненні таких цілей, як оволодіння термінологією, підвищення рівня грамотності, формування професійно-комунікативної компетенції майбутніх лікарів. Підсумовуючи, доходимо висновку, що підвищення ефективності викладання забезпечують не окремі методи (навіть прогресивні) самі по собі, а логічно вивірена й узгоджена система методів, що взаємодоповнюють і розширюють зміст один одного. Важливою також є інтеграція дисципліни в загальну систему підготовки майбутніх лікарів у медичному ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демчук, М. (2005). Нетрадиційні форми навчання. *Рідна школа*, 9, 65-67.
2. Качан, Б. М. *Гейміфікація в системі новітніх технологій навчання іншомовної компетентності студентів медичних вищих навчальних закладів*. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4865
3. Наливайко, О. Б. (2016). *Формування професійної культури майбутніх сімейних лікарів у процесі контекстної підготовки* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04) Вінниця.

Н. Г. Осьмук

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

СИЛЛАБУС ЯК ІНСТРУМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЇ УСПІШНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Сучасні вимоги підготовки майбутніх фахівців вимагають оновлення всіх складових освітнього процесу. Концептуальними орієнтирами змін виступає сукупність підходів та принципів, що дозволяють удосконалити процеси викладання та навчання в закладах вищої освіти. Серед них наразі визначальними є такі:

1. Компетентісний підхід, який орієнтований на формування певної сукупності загальних і спеціальних компетенцій фахівця, що утворюють його компетентність. В свою чергу, «компетентність – це інтегрована особистісна якість людини (її капітал), що формується на етапі навчання, остаточно оформлюється і розвивається у процесі практичної діяльності та забезпечує компетентний підхід до вирішення професійних завдань» [2].

Сучасний освітній процес повинен забезпечувати набуття таких знань, навичок і вмінь, цінностей і досвіду, які дозволять студенту в найближчому майбутньому «вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» [1].

2. Студентоцетрованість освітнього процесу. Сутність принципу передбачає перенесення ціннісної ваги з необхідних знань, умінь, навичок однакових для всіх, на особистісні досягнення пізнавальної діяльності кожного суб'єкта процесу навчання. В сучасних умовах провідною стратегією особистісно зорієнтованого навчання є формування компетентностей студента з урахуванням його власних інтересів і